

Επί σκηνής

- ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥΛΗ

Υποκριτική της προσποίησης

ΣΤΗ ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΑ παράσταση δεν έχει άραγε σημασία η υποκριτική δεινότητα του ηθοποιού; Μια τέτοια άποψη τείνει να καθιερωθεί στις συνειδήσεις νέων δημιουργών αλλά και κριτικών για παραστάσεις που αυτοαποκαλούνται devised theatre, performance και άλλες παρόμοιες εκδοχές του σύγχρονου θεάτρου στις οποίες το πραγματικό σώμα του ηθοποιού τείνει να αντιπαράθεται στο μυθοπλαστικό-ψευδαισθητικό σώμα του δραματικού προσώπου των παραδοσιακών παραστάσεων.

Ωστόσο, ακόμα και στις πλέον αιρετικές σκηνικές προτάσεις η πλήρης απάλειψη του μυθοπλαστικού προσώπου είναι αδύνατη, ενώ η σύγκρουσή του με το κοινωνικό πρόσωπο του ηθοποιού καταλήγει, στην καλύτερη των περιπτώσεων, στην πρόσληψη ενός σώματος υβριδικού, όπως έχει πρόσφατα παρατηρήσει η Fischer-Lichte. Γεγονός που μπορεί μεν να οδηγεί τον θεατή σε αμφισημία, δεν παύει, όμως, να διαφέρει καθοριστικά από το αυτοβιογραφικό, καταγγελλικό, πολιτικο-κοινωνικό σώμα του περφόρμερ της δεκαετίας του '60-'70.

Αντίθετα, επομένως, με την κυρίαρχη άποψη που τείνουν να επιβάλλουν κριτικές λάιφ-στάιλ εντύπων, από τον ηθοποιό των σύγχρονων παραστάσεων απαιτείται να κατέχει μια σύνθετη τεχνική: να προσποιείται ότι δεν είναι κάτι που είναι. Με άλλα λόγια, να προσποιείται τον εαυτό του καθιστώντας τον μυθοπλαστικό πρόσωπο. Μια παλαιότερη παράσταση του Θεάτρου Mahagonny (Αμόρε, 1999) είχε τίτλο «Bad Actors». Στόχος της, η παρωδία της παραδοσιακής καλής υποκριτικής με ηθοποιούς που ενώ έπαιζαν τον εαυτό τους προσποιούνταν το «κακό» παίξιμο. Στην εκδοχή του «Άμλετ» που ανέβασε ο Καστελούτσι το 1992 ο Πάολο Τόντι προσποιείτο ένα αυτιστικό πρόσωπο που έπαιζε τον Άμλετ, σε βαθμό που οι θεατές πίστεψαν ότι δεν επρόκειτο για πραγματικό ηθοποιό αλλά για πρόσωπο με πραγματικό πρόβλημα αυτισμού. Ο Τόντι, με πολλή δουλειά, υποκρίνεται ότι είναι κάτι που δεν είναι μέσω του οποίου υποδύεται το δραματικό πρόσωπο του Άμλετ.

Το υβριδικό σώμα εκμεταλλεύεται ο Μαρμαρινός στην «Ηλέκτρα» (Επίδαυρος, 1998), όταν αντιπαράθετε στους ρόλους Κλυταιμνήστρας-Ηλέκτρας δύο ηθοποιούς με πραγματική σχέση μητέρας-κόρης: Γαληνέα και Μουτούση αντίστοιχα. Αναγκάζοντας τον θεατή να κινείται στην οριακότητα της πρόσληψης των κοινωνικών και δραματικών προσώπων που αυτές εκπροσωπούν αλλά και μετατρέποντας τη δραματική σύγκρουση σε σύγκρουση υποκριτικών σχολών.

Πόσοι από τους νέους καλλιτέχνες που επιδίδονται σε μεταμοντέρνους πειραματισμούς έχουν συνείδηση ότι οι ερμηνευτικές απαιτήσεις του είδους είναι πολλαπλά αυξημένες; Ότι πρέπει να διαθέτεις στέρεη υποκριτική για να «προσποιηθείς» επί σκηνής το «φυσικόν» της ατομικότητάς σου; Φοβάμαι, ελάχιστα.

Μεταξύ των εξαιρέσεων η **Βίκυ Κυριακούλάκου**, σταθερή συνεργάτις της ερευνητικής νεανικής ομάδας **Nova Melancholia**, που το αποδεικνύει σε κάθε της εμφάνιση αλλά το επιβεβαίωσε στην σόλο περφόρμανς της στην πρόσφατη δημιουργία της Ομάδας «Πρώτος στοχασμός: Περί όσων μπορούν να τεθούν εν αμφιβόλω», σε σκηνοθεσία Βασίλη Νούλα. Μια παράσταση που στηρίζεται σε απόσπασμα λόγου του Ντεκάρτ και όπου το σώμα είτε εκφέρει τον λόγο είτε τον ερμηνεύει σε ένα δεύτερο στάδιο κινησιακά, απεικονίζοντάς τον ελεύθερα ως και αντιθετικά, παραμένει ένα σώμα απτά κοινωνικό -που συνδιαλέγεται ευθέως με τον θεατή- και σώμα που ταυτόχρονα γίνεται

μέρος μιας περίπλοκης σκηνικής δράσης με μουσικά ακούσματα και παράξενα σκηνικά αντικείμενα που γίνονται προεκτάσεις του, αγγίζοντας έτσι την αυτο-παρωδία.

Αυτο-παρωδούμενοι εκφωνούν τον «Μέγα Προφητικό Καζαμία» και οι τρεις νεαροί ηθοποιοί της Ομάδας Per-Theater-Formance σε σκηνοθεσία τού και συμμετέχοντος στην παράσταση Δημήτρη Τσιάμη, με συνοδεία ζωντανής ροκ μουσικής. Πίσω από τις αστείες μεταμφιέσεις, την ψευδο-έκσταση και την μεταφυσική εξερεύνηση δεν κρύβουν το ιδιωτικό σώμα, εκείνο του ηθοποιού-περφόρμερ, αλλά μπαινο-βγαίνουν σε αυτό και στον ρόλο ώστε εκείνο που επικρατεί είναι το παιχνίδι και η ευωχία που προκαλεί η προσποίηση.

Τα παραπάνω παραδείγματα νεανικών ομάδων που διαθέτουν μεν πενιχρά μέσα αλλά σωστή αντίληψη της μεταμοντέρνας υποκριτικής ερμηνείας έρχονται σε αντίθεση με κάποιες άλλες σοβαροφανείς καταθέσεις που χαρακτηρίζονται από την απουσία αυτο-έκθεσης του σώματος του ηθοποιού, από την αναζήτηση της υβριδικότητας όχι στον συμφυρμό στο ίδιο τους το σώμα τού είναι και του φαίνεσθαι αλλά στην αντιπαράθεσή του με το σώμα του τυχαίου περαστικού, από τον υποβιβασμό της ίδιας της ανάγκης ύπαρξης υποκριτικής: από αυτοκαταστροφική υπεροψία.

Ο Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ είναι αναπληρωτής καθηγητής Σημειωτικής του Θεάτρου στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών - Κριτικός Θεάτρου.